

Практика підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності.

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ:
НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТА ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ**

Шевченко Світлана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти,
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України,
e-mail: shevchenko_s_n@ukr.net

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році питання формування громадянської свідомості, національної ідентичності та патріотизму серед підростаючого покоління стало пріоритетним напрямом державної політики у сфері освіти. Сьогодні, коли країна-агресор активізувала проти України всі можливі засоби і форми гібридної війни, актуалізується необхідність невпинно сприяти формуванню в молодих українців національно-патріотичних настроїв, постійно і цілеспрямовано впливати на формування національно орієнтованої громадянської свідомості, історичної пам'яті, підпорядкованої національним цінностям та інтересам [3, с. 41].

Ці проблеми знайшли відображення в педагогічних дослідженнях вітчизняних учених: В. Бондаря, В. Засенка, А. Колупаєвої, С. Литовченко, М. Супруна, О. Таранченко, В. Шевченка та ін. На думку В. Сухомлинського, А. Макаренка, І. Беха патріотичне виховання, як складова національної системи виховання є одним із найважливіших напрямів освіти і виховання особистості. Фундаментальні праці сучасних учених у галузі національної системи виховання: А. Алексюк, І. Беха, Л. Березівської, Н. Дічек, А. Загородньої, О. Сухомлинської та ін.

Патріотичне виховання - це виховання почуття любові до Батьківщини, поваги до її історії, мови, культури та героїв стало важливою складовою освітнього процесу. Значну роль у цьому процесі відіграла історична пам'ять, що виступила морально-етичним стрижнем виховної діяльності. З проголошенням незалежності України на основі відкритих раніше заборонених архівів, нової європоцентричної методології, процесів декомунізації, дерадянзації, дерусифікації в умовах постійного тиску рф реконструйовано біографії багатьох освітян, історичні факти і контексти, здійснено ревізію історіографії. І це триває вже в умовах широкомасштабної війни рф проти України. На жаль, переосмислення імперськорадянського наративу, відмова від російської методології прискорилися лише під час героїчної боротьби українського народу проти російських окупантів за незалежність, національну ідентичність і демократичні європейські цінності [1, с. 2]. Перед державною освітою України постають нові виклики, пов'язані з глобалізаційними процесами, для подолання яких є необхідною підготовка професіоналів в різних галузях, зокрема, фахівців спеціальної освіти. Входження в світову спільноту модернізації міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів майбутнього світоустрою вимагає від вищої освіти поетапно реалізовувати складові наявної мега системи цілісного освітнього простору, де прикметною ознакою її змісту є розбудова професійної підготовки фахівців спеціальної освіти на в умовах сьогодення. Тобто, сучасний фахівець спеціальної освіти має бути багатофункціональним, володіти високим рівнем професійної компетентності, бути готовим увійти в практичну, науково-дослідну, методичну діяльність в реальних умовах освітньої практики. Нині патріотичне виховання школярів – це свідомий громадянин, патріот України, який уміє служити своїй Батьківщині жити в українському суспільстві, цінити духовність та любити свою культуру. «Патріотичне виховання в школах спрямовано на залучення учнів до глибин національної культури і духовності, ... На всіх етапах навчання в школі забезпечується гармонійний і цілісний розвиток здібностей особистості, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і

діяльності задля процвітання України. Відтак збагачується інтелектуальний потенціал народу, його духовність і культура. В основу виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь» [10, с. 227]. Для підготовки фахівців з корекційної педагогіки система вищої освіти України перебуває в стані способів удосконалення всіх етапів підготовки фахівців високого професійного рівня. Першочергового значення набуває якісна професійна підготовка спеціалістів в сфері спеціальної освіти. На сучасну систему підготовки фахівців корекційної освіти впливають такі чинники: досягнення в галузі педагогіки; успіхи спеціальної освіти та суміжних з нею галузей; стан практичної роботи у спеціальних закладах. Ураховуючи нинішні процеси вищі навчальні заклади мають своєчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та змінювати свою стратегію підготовки фахівців відповідно до потреб. Нові виклики, які стоять сьогодні перед українською системою вищої педагогічної освіти, вимагають переосмислення попереднього досвіду підготовки фахівців і пошуку нових підходів до професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах; розроблення нових освітніх стратегій; приведення змісту, форм, методів викладання у відповідність до вимог та потреб сучасності; створення ефективних умов для професійного й особистісного саморозвитку майбутнього успішного фахівця [6, с. 119-120; 7, с. 283; 8, с. 207-208].

Існування та розвиток України, як зазначено у Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності, неможливе без загального усвідомлення громадянами своєї національної та громадянської ідентичності. Відчуття належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, історичною пам'яттю, національними цінностями, українською мовою і народними традиціями є в житті кожної людини [5, с. 81]. Запровадження програм з патріотичного виховання, які суттєво відрізнялись за змістом, структурою, методами подачі матеріалу та ідеологічною спрямованістю у вищій освіті сучасним стратегічним пріоритетом якої має бути цільова зорієнтованість на формування особистості майбутнього фахівця. Так як «у державній освітній політиці вже суверенної

України було задекларовано ключову стратегію – розбудову середньої школи як національної школи за змістом навчання, виховання і соціалізації учнів зі зміною парадигми школи учіння на особистісно орієнтовану освітню парадигму, що відповідало й вектору гуманізації суспільного розвитку. ... шляхом запровадження в роботу школи таких новаційних кроків, як: введення навчання українською мовою як державною; оновлення змісту навчання і виховання на національних пріоритетах; орієнтації на забезпечення індивідуалізації та диференціації освітнього процесу...» [2, с. 19]. «Українознавство», «народознавство», що мають в історії української освіти і суспільного розвитку достатньо глибоке коріння - розроблені видатними представниками української культури [11, с. 518]. Вдосконалення процесу оволодіння знаннями є актуальною, передбачає пізнавальну діяльність, яка ґрунтується на сучасних технологіях навчання [6, с. 111].

Професійна підготовка фахівців спеціальної освіти має бути спрямованою на формування особистості, яка володіє системою спеціальних знань та професійних дій, відповідним рівнем кваліфікації та збереженні національних здобутків. Наприклад, у центральних та східних регіонах України формування культури історичної пам'яті відбувалося шляхом переосмислення радянської історіографії та включення нових навчальних матеріалів про українську державність і визвольні процеси [4 с. 13]. Процес формування професійної культури майбутніх корекційних педагогів передбачає розвиток їхньої комунікативної компетентності, необхідних умінь для провадження практичної діяльності, здійснення практичної підготовки, розвитку широкого кола професійних умінь [9, с. 209]. Специфічність і складність сучасного періоду в розвитку системи спеціальної освіти в Україні полягає в тому, що з 1991 року і до останнього часу одночасно в рамках однієї і тієї ж системи спеціальної освіти діяли різноспрямовані тенденції та підходи [8, с. 109] «тому одним із важливих напрямів сучасної підготовки майбутніх вихователів має бути підготовка до ...забезпечення інструментарієм задля створення індивідуальних корекційно-педагогічних програм для дітей з особливими потребами» [9, с. 209].

Таким чином, національні цінності та патріотичне виховання це не лише основа професійної підготовки фахівців для корекційної освіти в умовах широкомасштабної війни рф проти України але й національна ідентичність та код нації.

Література

1. Березівська Л.Д. Історія освіти як засіб збереження історичної пам'яті та утвердження української національної ідентичності у майбутніх педагогів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2025. Вип. 1 (7) С. 1-4. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/548> (дата звернення: 19.09.2025).
2. Дічек Н.П. Державна політика в галузі середньої загальної освіти в діяльності міністерства освіти і науки України (2005–2007 рр.): погляд із сьогодення. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 27. С. 18-23. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722173/> (дата звернення: 20.09.2025).
3. Дічек Н.П. Біографіка освітня як дієвий інструмент збереження і творення історичної пам'яті нації: деякі теоретичні зауваги із практичних студій. *Науково-педагогічні студії*. 2025. Вип. 9. С. 28-45. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746208/> (дата звернення: 21.09.2025).
4. Загородня А.А. Культура історичної пам'яті як складова національно-патріотичного виховання в Україні (1991–2009 рр.). Міждисциплінарні підходи до актуальних проблем науки, освіти та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 11 вересня 2025 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2025. С. 13-14. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746624/> (дата звернення: 20.09.2025).
5. Загородня А.А. Національно-патріотичне виховання в частині професійної підготовки майбутніх учителів. *Науково-педагогічні студії*. 2025. Вип. 9. С. 80-94. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746006/> (дата звернення: 22.09.2025).
6. Мартинчук О.В. Компетентнісний підхід до фахової підготовки вчителів-дефектологів для забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, Серія: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ, 2008. С. 119-120.
7. Шевченко В.М. Підготовка фахівців закладам освіти для дітей з особливими потребами на сучасному етапі. 2018. С. 282-283. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716316/1/zbirnyk_tez_iii_conference_podilskyi_college%281%29-283-284.pdf (дата звернення: 22.09.2025).
8. Шевченко В.М. Сучасні тенденції підготовки фахівців для корекційної та інклюзивної освіти. 2018. С. 207-210. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/536/14215/29798-1> (дата звернення: 23.09.2025).
9. Шевченко В.М. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти в Україні та Польщі / Науковий часопис Нац-го пед-го ун-ту імені М. П. Драгоманова. 2017. Вип. 34. С. 107-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2017_34_20 (дата звернення: 25.09.2025).
10. Шевченко С.М. Принципи гуманізму та толерантності у філософсько-освітніх поглядах українських діячів першої половини ХХ століття. *«Перспективи та інновації науки»*, 2023. Вип.10 (28). С. 515-523. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735680/> (дата звернення: 24.09.2025).
11. Шевченко С.М. Традиції українського національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх школах: золота спадщина українських інтелектуалів (1990-2009 рр.). *Науково-педагогічні студії*. 2025. Вип. 9. С. 226-242. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746004/> (дата звернення: 25.09.2025).